

Джейн Остін

Переконання

Роман

Харків
«ФОЛІО»
2024

РОЗДІЛ I

Сер Волтер Елліот з Келлінч-холла в Сомерсеті був не такою людиною, щоб собі на втіху брати до рук іще якусь книгу, окрім «Книги баронетів». У ній він шукав занять у години дозвілля та розради в години смутку; в ній він споглядав деякі грамоти, що збереглися зі стародавніх часів, підносячись духом від захоплення й пошани; у ній він перегортав сторінки з майже незліченними іменами вискочнів минулого століття з жалем та зневагою, що легко відволікали його думки від обтяжливих домашніх справ; у ній, якщо жодна з інших сторінок була неспроможна допомогти, він завжди міг прочитати власну історію з жадібною цікавістю, що ніколи не згасала; і саме на цій сторінці звичайно відкривався улюблений том:

«ЕЛЛІОТ ІЗ КЕЛЛІНЧ-ХОЛЛА

Волтер Елліот, народжений березня 1 дня 1760 року, взяв шлюб липня 5 дня 1784 року з Елізабет, дочкою містера Джеймса Стівенсона, маєток Саут-парк, що в Глостерському графстві. Від цієї дружини він мав дітей: Елізабет, народжену червня 1 дня 1785 року; Енн, народжену серпня 9 дня 1787 року; мертвонародженого сина, листопада 5 дня 1789 року; Мері, народжену листопада 20 дня 1791 року».

Саме в такому вигляді цей розділ спочатку вийшов із-під рук друкаря; але сер Волтер удосконалив його, додавши, для свого знання і знання членів своєї родини, ці слова після дати народження Мері: «Побралася грудня 16 дня 1810 року з Чарлзом, сином та спадкоємцем містера Чарлза Мазгроува,

маєток Апперкросс, що в Сомерсетському графстві», а також додавши найвищою мірою точне число та місяць до того року, коли він утратив дружину.

Далі, як заведено, ішла історія піднесення давнього та шанованого сімейства: як воно вперше оселилося в Чеширі і, як потім згадувалося в історичних працях сера Вільяма Дагдейла, подарувало округові кількох шерифів та представників у трьох парламентах поспіль; як виявляли його сини вірність короні і як було їх вшановано баронетським титулом у перший рік правління Карла II, з переліком усіх Мері та Елізабет, з якими вони одружувались; усе це становило цілі дві сторінки форматом в одну дванадцятку частину аркуша та закінчувалося гербом і девізом: «Головний маєток Келлінч-холл, що в графстві Сомерсет»; після чого — знову рукою сера Волтера — було написано: «Можливий спадкоємець — містер Вільям Волтер Елліот, правнук другого сера Волтера».

Марносластво було головною рисою характеру сера Волтера, цілком задоволеного собою та своїм становищем. Він був надзвичайно вродливим за часів своєї молодості; залишався гарним і в п'ятдесят чотири роки. Лише деякі жінки так дбають про свою вроду, як піклувався про неї сер Волтер; і навряд щоб камердинер якогось новоспеченого лорда міг бути більш задоволений тим місцем, яке йому належало в суспільстві. Вище, ніж благословення краси, сер Волтер ставив лише благословення баронетства; і, поєднуючи в собі ці дари, він був постійним об'єктом найтеплішого самошанування й захоплення собою.

Проте його привабливість і титул варті були такої вдячливості, адже лише завдяки їм він знайшов дружину, якій значною мірою поступався в усіх інших відношеннях.

Леді Елліот була чудовою жінкою, розумною і люб'язною; її судження та вчинки, окрім хіба що юної легковажності, через яку вона зробилася леді Елліот, ніколи потім не мали потреби у виправданнях. Вона пристосовувалася до його вразливих місць, стримувала та приховувала їх, а також

заохочувала ті його риси, що вважала гідними, протягом сімнадцяти років. Хоч їй неможливо було назвати найщасливішою істотою на світі, але домашніх турбот, обов'язків дружби та дітей було достатньо, щоб прив'язати її до життя, і тому їй було важко з ним розлучитися, коли довелося покинути їх.

Важко матері залишити у спадок трьох дочок, із яких двом старшим шістнадцять і чотирнадцять років; набагато важче довірити їх керуванню та опікуванню нерозумного й самовдоволеного батька. Проте вона мала близьку подругу, яка, ніжно її люблячи, оселилася близько від неї — у селі Келлінч — і на яку поклала всі надії, не маючи сумніву, що її поради та доброта допоможуть дочкам виконати останні гіркі напучування матері.

Ця подруга та сер Волтер не одружувались, хоча їхні знайомі чекали від них саме цього. З того часу, як померла леді Елліот, минуло тринадцять років, а вони були тільки близькими сусідами та щирими друзями; він залишався вдівцем, а вона вдовою.

Те, що леді Рассел, жінка похилого віку, зі спокійною вдачею і неабиякими достатками, не думала про повторний шлюб, не потребує виправдань перед публікою, тому що її невдоволення чомусь викликає та жінка, яка одружується знову, а не та, яка не одружується; але те, що сер Волтер не оженився вдруге, потребує пояснень. Нехай же буде відомо, що сер Волтер як люблячий батько (після кількох таємних розчарувань, що були пов'язані з вельми нерозсудливими проханнями) пишався тим, що не жениться заради своїх любих дочок. Заради однієї дочки, найстаршої, він і справді був здатен зректися всього, чого тільки не дуже бажав би зробити. У шістнадцять років Елізабет успадкувала, наскільки це було можливо, всі права та вплив своєї матері, а через те, що вона була вродлива й уся в нього, вони жили душа в душу.

Дві інші дочки не дуже були йому до вподоби. І якщо Мері ще змогла піднятися в його очах, ставши «місіс Чарлз Мазгроув», то Енн, з її вишуканим розумом та м'якою вдачею,

за які її могли б глибоко поважати ті, хто вміє по-справжньому розуміти людей, для батька та сестри була ніким. Її думки не питали, на неї не зважали — вона була всього лише Енн.

Проте леді Рассел вважала її найдорожчою хрещеницею, улюбленицею і другом. Леді Рассел любила всіх трьох сестер, але, лише дивлячись на Енн, вона нібито знову бачила перед собою леді Елліот.

Усього кілька років тому Енн Елліот була гарненькою, але її краса рано зів'яла. Навіть тоді, коли Енн була в розквіті своєї вроди, її батько знаходив у ній мало привабливого (настільки відрізнялись її делікатні риси й лагідні темні очі від його власних), то тепер, ставши блідою та худю, вона вже нічим не могла викликати його прихильність. Він і раніше не дуже сподівався, а тепер і взагалі втратив останню надію колись прочитати її ім'я на другій сторінці улюбленої книги. Тільки Елізабет могла підтримати честь родини, тому що Мері лише зв'язала себе зі старовинною поміщицькою сім'єю, поважною та заможною, зробивши їм честь, а для себе не здобувши ніякої; а ось Елізабет рано чи пізно знайде собі чоловіка до пари.

Іноді жінка у двадцять дев'ять років буває гарнішою, ніж була вона десять років тому; і, якщо тільки не втрутились хвороба чи турбота, навряд щоб у цьому віці вона втратила хоч трохи своєї чарівності.

Так було і з Елізабет, яка залишалася такою ж красунею, якою була вона тринадцять років тому. Серові Волтеру можна пробачити, що він забував її вік, у всякому разі, не визнавати його безнадійно дурним через те, що він вважав себе та Елізабет у розквіті в той час, як усі інші втрачали свою привабливість, адже він міг ясно бачити, як старіють його родичі та знайомі. Енн змарніла, Мері огрубіла, спали з лиця всі його близькі; і дуже довго для нього було справжнім лихом бачити зморшки навколо скронь леді Рассел.

Елізабет була не настільки задоволена собою, як її батько. Тринадцять років була вона господинею Келлінч-холла,

де управляла й головувала із самовладанням і рішучістю, які нікого не наштовхнули б на думку про те, що вона молодша за свої літа. Протягом тринадцяти років вона віддавала розпорядження, укладала домашні закони, першою йшла до карети й відразу після леді Рассел виходила з будь-якої вітальні чи їдальні округу. Протягом тринадцяти років зимові морози були свідками того, як вона відкривала в цьому пустельному краї нечасті бали, а коли садки вкривалися весняним цвітом, подорожувала з батьком до Лондона, щоб провести кілька приемних тижнів у світському товаристві. Усе це вона добре пам'ятала, а коли згадувала про те, що їй уже двадцять дев'ять років, це її трохи засмучувало і трохи турбувало. Вона була цілком задоволена з того, що залишилася такою ж вродливою, як і раніше, але наближався критичний вік, і їй хотілося бути впевненою в тому, що через рік або два в неї з'явиться щирий прихильник із баронетською кров'ю в жилах. І тоді вона зможе взяти до рук книгу книг із такою ж радістю, як і за своїх юних літ, але тепер їй не хотілось її читати. Елізабет не хотіла навіть бачити цю книгу — адже після дати свого народження вона не знаходила жодної дати одруження, окрім тієї, що йшла після дати народження молодшої сестри, і тому не раз, коли батько залишав улюблену книгу на столику біля неї, вона відводила очі й відкладала її вбік.

До того ж ця книга, і особливо історія її власного сімейства увесь час нагадувала їй про одне розчарування. Її розчарував можливий спадкоємець, той самий містер Вільям Волтер Елліот, чий права так великодушно підтверджував її батько.

Ще зовсім юною дівчиною вона дізналася про те, що він стане баронетом, якщо в неї не буде брата, і тому вирішила вийти за нього. Батько завжди схвалював це рішення. Вони не знали його хлопчиком, але незабаром після смерті леді Елліот сер Волтер шукав знайомства з ним і, хоча його намагання були зустрінуті не дуже привітно, наполегливо продовжував свої старання, вибачаючи молодому

чоловікові нерішучість, властиву його віку; і під час однієї з їхніх подорожей до Лондона, коли краса Елізабет тільки почала розцвітати, містерові Елліоту довелось-таки їм відрекомендуватися.

Він був тоді ще зовсім молодим, захопленим вивченням права. Елізабет визнала його дуже милим та укріпилася у своїх намірах. Його запросили до Келлінч-холла, де до кінця року він був предметом розмов. Але гість, якого так очікували, не приїхав. Наступної весни його знову побачили в Лондоні, визнали таким самим милим, знову люб'язно запросили, очікували — і він знову не приїхав. Наступною новиною про нього було те, що він одружений. Замість того, щоб стати щасливим спадкоємцем дому Елліотів, він купив собі незалежність, зв'язавши себе з багатою жінкою більш низького народження.

Це образило сера Волтера. Як глава родини він вважав, що треба було спочатку порадитися з ним, особливо після того, як він привселюдно удостоював його увагою. «Їх могли бачити разом, — зазначив він, — одного разу в Таттерсолзі та двічі в кулуарах Палати громад». Сер Волтер висловив свій осуд, але на нього явно не зважили. Містер Елліот навіть не намагався вибачитись і виявляв байдужість до відсутності будь-якої уваги з боку сімейства такою ж мірою, якою, на думку сера Волтера, він був цієї уваги недостойний. Їхнє знайомство було припинено.

Ця неприємна історія з містером Елліотом і через декілька років викликала гнів у Елізабет, адже він подобався їй і сам по собі, і особливо як спадкоємець батька, і лише його вона, з її непохитною фамільною гордістю, вважала гідним чоловіком для старшої дочки сера Волтера Елліота. Від першої до останньої літери алфавіту він був єдиним баронетом, якого вона так щирозсердно визнавала рівним собі. Але він повівся так низько, що навіть тепер (улітку 1814 року), носячи чорні стрічки на знак жалоби по його дружині, вона не могла вважати його вартим своїх думок. Сором першого шлюбу ще можна було вибачити, тим більше що не було

підстав подумати, що він був увічнений спадкоємцем, якщо тільки містер Елліот не зробив чогось жахливішого; але він, як повідомляли добрі друзі, говорив про них усіх нешанобливо, з нехтуванням і презирством згадував рід, до якого належав, і честь, яка йому випадала. А це вже пробачити неможливо.

Такими були думки та почуття Елізабет Елліот, такі турботи затьмарювали, такі хвилювання різноманітили монотонність, витонченість, добробут і пустоту її життя; такі почуття робили цікавішим довге та спокійне перебування в селі, тому що вона не мала ні звички допомагати ближнім, ні талантів та захоплюючих занять, які могли б скрасити його одноманітність.

Та ось думками Елізабет оволоділа нова турбота. Батька дедалі більше непокоїли грошові справи. Вона знала, що тепер він брав до рук «Книгу баронетів», аби відвернути свої думки від численних рахунків своїх купців і неприємних натяків містера Шеперда, свого повіреного. Келлінч був гарним маєтком, але він не повною мірою відповідав уявленням сера Волтера про те, що личить його володарю. Поки була жива стримана й ощадлива леді Елліот, сер Волтер провадив життя, яке відповідало його доходу; але з нею вмерла й уся ця розсудливість, і з того часу він витрачав більше, ніж дозволяв дохід. Було неможливим тратити менше; він дозволяв собі лише те, що було життєвою необхідністю для сера Волтера Елліота, але, незважаючи на свій бездоганний спосіб життя, він щодалі більше западав у борги, і йому так часто про це нагадували, що всі намагання приховати свої борги від дочки, навіть частково, більше не мали сенсу. Минулої весни в місті він щось сказав їй наздогад і навіть насмілився запитати: «А чи не зменшити нам наші витрати? Тобі ніколи не спадало на думку, що ми могли б на чомусь заощаджувати?» Елізабет, треба віддати їй належне, у першому запалі жіночої чуйності з усією серйозністю замислилася над тим, що можна було б зробити, і зрештою запропонувала такі два заходи: відмовитися

ЗМІСТ

Розділ I	3
Розділ II	10
Розділ III	16
Розділ IV	23
Розділ V	28
Розділ VI	37
Розділ VII	46
Розділ VIII	55
Розділ IX	64
Розділ X	71
Розділ XI	81
Розділ XII	89
Розділ XIII	103
Розділ XIV	110
Розділ XV	116
Розділ XVI	124
Розділ XVII	130
Розділ XVIII	139
Розділ XIX	150
Розділ XX	157
Розділ XXI	166
Розділ XXII	185
Розділ XXIII	200
Розділ XXIV	217